

બદલામાં ખૂબ કોષિત થઈને તેણીએ પ્રત્યાઘાત આપ્યો. ઈશદૂત (સલ્લ.)એ તેમને શિખામણ આપી : “સુશીલતાને પોતાના ઉપર અનિવાર્ય કરી લો, કેમકે ઈશ્વર સુશીલ અને સૌમ્ય છે અને સૌમ્યતાને પસંદ કરે છે.” (મુસ્લિમ)

તેમણે એ પણ કહ્યું : “નરમીને અપનાવો, ...એટલા માટે કે જે વસ્તુમાં નરમી હોય છે તે તેના માટે શોભા અને સૌંદર્યનું કારણ બને છે અને જે વસ્તુમાંથી નરમી અલગ કરી લેવામાં આવે છે તો તે વસ્તુ તેનાથી ખામીયુક્ત થઈ જાય છે. (મુસ્લિમ)

નમ્રતા

ઈશદૂત (સલ્લ.) પોતાના આદર માટે ઊભા થવાથી લોકોને હંમેશા અટકાવતા. સભામાં પોતાને જ્યાં જગ્યા મળે ત્યાં બેસી જતા અને ક્યારેય ઊંચી બેઠક કે પ્રમુખ સ્થાનની ઈચ્છા ન કરતા. તેઓ પોતાના સાથીઓથી અલગ પોષાક કદાપિ ન પહેરતાં કે પોતે તેમનાથી અલગ દેખાવ અથવા તેમનાથી ઉચ્ચ વર્ગના લાગે. તેઓ ગરીબો અને

જરૂરતમંદો સાથે સહજતાથી ભળી જતા, વડીલ લોકો સાથે બેસવાનું રાખતા અને વિધવાઓની મદદ કરતા. જે લોકો તેમને ઓળખતા નહીં, તેઓ તેમને સમૂહમાંથી અલગ તારવી પણ ન શકતા.

પોતાના સાથીઓને સંબોધતાં તેમણે કહ્યું : “મહિમાવાન ઈશ્વરે મારા ઉપર દિવ્ય પ્રકાશના કરી છે કે વિનયશીલતા અપનાવો, ત્યાં સુધી કે ન કોઈ વ્યક્તિ કોઈના સામે ધમંડ કરે અને ન કોઈના ઉપર અત્યાચાર અને અતિરેક કરે.” (મુસ્લિમ)

જો તેઓ પોતે ઈશ્વર છે એવું કહેતા તો લોકો તેને પણ માની લેતાં, છતાં તેમને હંમેશા એ ભય રહેતો કે ક્યાંક લોકો તેમની પૂજા-અર્ચના અને ઉપાસના કરવાનું ન શરૂ કરી દે ! આવી હતી તેમની વિનયશીલતા અને સૌમ્યતા ! તેમણે પોતાના અનુયાયીઓને સચેત કર્યા કે : “મને હદથી આગળ ન વધારો, જેમકે ખ્રિસ્તીઓએ ઈબ્ને મરયમ(ઈસા)ને હદથી વધારી દીધા. હું તો બસ ઈશ્વરનો ભક્ત અને તેનો સંદેશવાહક છું, તેથી મને ઈશ્વરનો ભક્ત અને તેનો ઈશદૂત કહેવાનું રાખો.” (બુખારી, મુસ્લિમ)

આદર્શ પતિ

ઈશદૂત (સલ્લ.)ની પ્રિય પત્ની આઈશા, પોતાના કુલીન અને ઉદાર પતિ વિશે કહે છે : “તેઓ હંમેશા ઘરના કામોમાં મદદ કરતા, જૂનાં ફાટેલાં કપડાંઓને સીવતા, પગરખાઓની મરમ્મત કરતા અને ઝાડું વાળતા, પશુઓનું દૂધ દોહતા, બરાબર મૂકતાં અને તેમને ચારો નાખતા...અને રોજિંદા કામકાજ કરતા.” (તિરમિઝી)

એટલું જ નહિ કે તેઓ પોતે જ એક નિષ્ઠ પતિ હતા, બલકે પોતાના સાથીઓને પણ પોતાનું અનુસરણ કરવા પ્રેરિત કરતા : “બ્રહ્માણુઓ (મુસ્લિમો)માંથી આસ્થામાં સૌથી પૂર્ણ વ્યક્તિ એ છે જે તેમનામાં નૈતિકતામાં સૌથી સારો છે, અને તમારામાં સૌથી સારો વ્યક્તિ એ છે જે પોતાની સ્ત્રીઓ સાથે સારો હોય.” (તિરમિઝી)

“રહમાન (પરમ કૃપાળુ) ના ભક્તો એ જ છે જેઓ ઘરતી ઉપર નમ્રતાપૂર્વક ચાલે છે અને જ્યારે અજ્ઞાની તેના મોટે લાગે છે તો કહી દે છે : તને સલામ!” (કુર્આન, ૨૫:૬૩)

“અને તેમના સાથે સારી રીતે ગુવન વિતાવો.” (કુર્આન, ૪:૧૯)

આદર્શ નમૂનો

“નિ:શંક (હે મુહમ્મદ !) તમે નૈતિકતાના ઉચ્ચ શિખરે ઊભા રહ્યા છો.” (કુર્આન, ૬૮:૪)

આ તો ઈશદૂત મુહમ્મદ (સલ્લ.) પોતાનું જીવન કેવી રીતે જીવ્યા તેની એક ઝાંખી છે, તેમ છતાં ભલાઈ અને દયાના જે ઉદાહરણો અહીં દર્શાવ્યા છે, તેનાથી પણ કેટલાક લોકો જરૂર આશ્ચર્ય અનુભવશે, જેમને મીડિયાએ ઈસ્લામની વિકૃત છબી દેખાડી છે અને આ

અંગે તેમના સામે નિરંતર ખોટી રજૂઆતો કરવામાં આવતી રહી છે.

જે વ્યક્તિ ઈસ્લામને ખરેખર સમજવા માગતો હોય તેણે તેના પ્રત્યક્ષ સ્ત્રોત - કુર્આન અને ઈશદૂત મુહમ્મદ (સલ્લ.)ના કથનો અને તેમનાં આચરણને જોવા જોઈએ; અને કોઈએ પણ માર્ગ-ભૂલેલાં ગણ્યા-ગાંઠ્યા મુસ્લિમોને જોઈને ઈસ્લામને મૂલવવો ન જોઈએ.

બિનમુસ્લિમોના અભિપ્રાયો

ભારતીય સ્વાતંત્ર્ય ચળવળના રાજકીય અને આધ્યાત્મિક મુખ્ય નેતા મહાત્મા ગાંધીએ કહ્યું, “...હવે મને પહેલાંથી પણ વધુ વિશ્વાસ થઈ ગયો છે કે તે તલવારની શક્તિ નહોતી, જેણે ઈસ્લામ કાજે વિશ્વના પ્રદેશોમાં વિજય પ્રાપ્ત કર્યો, બલકે તે ઈસ્લામના પયગંબરનું અત્યંત સાદગી ભર્યું જીવન, આપની નિ:સ્વાર્થતા, વચન-પાલન અને નીડરતા હતી, પોતાના મિત્રો અને અનુયાયીઓથી પ્રેમ તથા ઈશ્વર અને પોતાના મિશન ઉપર અપાર શ્રદ્ધા હતા. આ તલવારની શક્તિ નહોતી, બલકે આ જ તમામ ગુણો અને વિશેષતાઓ હતી, જેનાથી સમગ્ર દુનિયાના અવરોધો દૂર થઈ ગયા અને તેમણે તમામ વિષમતાઓ ઉપર વિજય મેળવી લીધો.” (યંગ ઇન્ડિયા)”

બ્રિટિશ નાટ્યકાર જ્યાર્જ બર્નાડ્સ શો કહે છે : “આવતા સો વર્ષમાં જો કોઈ ધર્મને માત્ર ઈંગ્લેન્ડ ઉપર નહિ, બલકે યુરોપ ઉપર શાસન કરવાની તક મળશે તો તે એક માત્ર ઈસ્લામ હોઈ શકે છે...હું મુહમ્મદના ધર્મને તેની અદ્ભુત જીવંતતાના કારણે ખૂબ આદરભાવથી જોઈ છું. આ એક માત્ર એવો ધર્મ છે, જે જીવનના પરિવર્તિત થતા તબક્કાની આવશ્યકતાઓને પહોંચી વળવાનું સામર્થ્ય ધરાવે છે, જે પ્રત્યેક યુગમાં પોતાનું સામર્થ્ય પુરવાર કરી શકે છે. મેં તેનો અભ્યાસ કર્યો છે—એક અદ્ભુત વ્યક્તિ અને મારા મંતવ્ય પ્રમાણે ખ્રિસ્તી-વિરોધી હોવા કરતાં, તેમને માનવતાના ઉદ્ધારક કહેવા જોઈએ. હું માનું છું કે જો તેના સમાન કોઈ વ્યક્તિને આજના આધુનિક યુગના સરમુખત્યાર સમજી લેવામાં આવે તો તે એવી રીતે જગતની સમસ્યાઓનો ઉકેલ શોધવામાં સફળ થશે કે જે શાંતિ અને સલામતી લઈને આવશે. હું મુહમ્મદની આસ્થા વિશે આગાહી કરું છું કે આવતા સમયમાં યુરોપમાં તે સ્વીકાર્ય હશે, જેમ કે આજે તેનો સ્વીકાર થઈ રહ્યો છે.” (The Genuine Islam, Vol. 1, No. 8, 1936)

ઈસ્લામી સાહિત્ય એકેડેમી (ગુજરાત)

૨, ગ્રાઉન્ડ ફ્લોર, જુમસન એમ્બસ, અરબ મસ્જિદ પાછળ, પશ્ચર કુવા પેટ્રોલ પંપ સામે, રીલીફ રોડ, અહમદાબાદ - ૩૮૦૦૦૧
ફોન : ૦૭૯ - ૨૫૫૦૯૯૬૩ મો. : ૯૩૭૭ ૧૧૧ ૦૩૩
website : www.islamisahitya.com / email : islamisahitya@gmail.com
આ પેમ્પલેટ અંગ્રેજીમાં www.iisna.com/pamphlets/ પર મળશે.

ઈશદૂત મુહમ્મદ

(સલ્લલ્લાહો અલયહિ વસલ્લમ)

આ વ્યક્તિ વિશે તમારે અવશ્ય જાણવું જોઈએ..!

જો તમે ઈશ્વરને પ્રેમ કરતા હોય તો માફ અનુસરણ કરો, ઈશ્વર પણ તમને પ્રેમ કરશે અને તમારા અપરાધો (પાપો) માફ કરશે. (કુર્આન - ૩:૩૧)

ઈસ્લામની મુખ્ય શિક્ષણો જાણો...

પરમસત્યને ઓળખો હૃદયના દ્વાર ખોલો

કોણ છે મુહમ્મદ?

(સલ્વલ્લાહો અલખલિ વસલ્લમ)

હકીકતમાં તમારે (અનુસરવા) માટે અલ્લાહના રસૂલમાં એક સર્વશ્રેષ્ઠ નમુનો છે એ દરેક લોકો માટે જે અલ્લાહ અને ન્યાયના દિવસની અપેક્ષા રાખતો હોય. (કુર્આન - 33 : 2૧)

મુસ્લિમો માને છે કે મુહમ્મદ (સલ્વ.) ઈશદૂતોની લાંબી શ્રૃંગલના અંતિમ ઈશદૂત છે, જેમને એટલા માટે મોકલવામાં આવ્યા હતા કે તેઓ લોકોને એક માત્ર ઈશ્વર (અરબી ભાષામાં 'અલ્લાહ')ના આજ્ઞાપાલન અને ઉપાસનાનું આમંત્રણ આપે. આ ઈશદૂતોમાં આદમ(Adam), નૂહ (Noah), ઈબ્રાહીમ(Abraham), ઈસ્માઈલ

ઈસ્માઈલ (Ishmael), ઈસહાક (Isaac), યાકૂબ (Jacob), યુસુફ (Joseph), મૂસા (Moses), દાવિદ (David), સુલેમાન (Solomon) અને ઈસા (Jesus)નો સમાવેશ થાય છે. ઈશદૂતોના આ કેટલાક નામો છે, જેમનો નામસહિત કુર્આનમાં ઉલ્લેખ છે.

જેમકે મુસલમાનો માને છે કે મૂસા (અલૈ.)ને દિવ્ય ગ્રંથ 'તોરાત' (પયગંબર Moses ઉપર અવતરિત મૂળ અને બગાડરહિત દિવ્ય ગ્રંથ) અને ઈસા (અલૈ.)ને 'ઈજ્જલ' (પયગંબર Jesus ઉપર અવતરિત મૂળ અને બગાડરહિત દિવ્ય ગ્રંથ, હાલ જોવા મળતું સંસ્કરણ નહીં) લઈને મોકલ્યા, તે જ રીતે મુસ્લિમો માને છે કે મુહમ્મદ (સલ્વ.)ને દિવ્ય ગ્રંથ કુર્આન લઈને, તેની શિક્ષાઓ ઉપર અમલ કેવી રીતે કરી શકાય તે દર્શાવવા મોકલ્યા. ઈશદૂતના પવિત્ર પત્ની આઈશા (રદિ.)ને એક વખતે ઈશદૂત વિશે પૂછવામાં આવ્યું, અને તેમણે જવાબ આપ્યો કે તેઓ 'ચાલતું-ફરતું કુર્આન' હતા. તાત્પર્ય એ છે કે તેમણે ખૂબ જ કાળજીપૂર્વક અને નિષ્ઠાથી કુર્આનની શિક્ષાઓને પોતાનાં દૈનિક જીવનમાં ઉતારી હતી. આવો, આપણે જોઈએ કે એ ઉમદા શિક્ષાઓને તેમણે પોતાના આચરણમાં કેવી રીતે ઉતારી:

દયા અને કૃપાનું મિશન

લોકોને પ્રાર્થના (નમાઝ), ઉપવાસ (રોઝા) અને ધર્મદાન (ઝકાત)ની સાથે પયગંબર (સલ્વ.)એ ઉપદેશ આપ્યો કે ઈશ્વરમાં શ્રદ્ધાની અસર બીજા લોકો સાથેનાં વ્યવહારમાં અવશ્ય દેખાવી જોઈએ. તેમણે કહ્યું, "તમારામાં સૌથી શ્રેષ્ઠ એ લોકો છે, જેઓ નૈતિકતામાં તમારામાં સૌથી શ્રેષ્ઠ છે" (બુખારી, મુસ્લિમ)

ઈશદૂત (સલ્વ.)ના ઘણાં ફરમાનો વ્યક્તિની આસ્થા અને આચરણ વચ્ચેના સંબંધ ઉપર ભાર મૂકે છે; જેમકે: "જે વ્યક્તિ અલ્લાહ (ઈશ્વર) અને આબિરત (પરલોકના જીવન) ઉપર શ્રદ્ધા (ઈમાન) રાખતો હોય તેણે પોતાના પાડોસીની ઈજ્જત કરવી જોઈએ, અને જે વ્યક્તિ ઈશ્વર અને પરલોક ઉપર શ્રદ્ધા રાખતો હોય તેણે મહેમાનોનું આતિથ્ય કરવું જોઈએ.... અને જે વ્યક્તિ ઈશ્વર અને પરલોક ઉપર શ્રદ્ધા રાખતો હોય તેણે હંમેશા સારી વાત કહેવી જોઈએ અથવા ચૂપ રહે." (બુખારી)

“અમે (ઈશ્વરે) તમને સમગ્ર સંસાર માટે બસ સર્વથા દયા અને કૃપા બનાવીને મોકલ્યા છે.” (કુર્આન, ૨૧:૧૦૭)

અંતિમ ઈશદૂત (સલ્વ.)એ લોકોને દયા અને એક-બીજાનો આદર કરવાની શિક્ષા આપી: "ઈશ્વર એ વ્યક્તિ ઉપર દયા નથી કરતો, જે લોકો પર દયા નથી કરતો." (બુખારી, મુસ્લિમ)

એક બીજા પ્રસંગે, કેટલાક લોકોએ ઈશદૂત (સલ્વ.)ને વિનંતી કરી કે અનેકેશ્વરવાદીઓ (તથા અધર્મિઓ અને નાસ્તિકો)ને શ્રાપ માટે ઈશ્વરથી પ્રાર્થના કરો, તો તેમણે જવાબ આપ્યો, "મને શ્રાપ આપવાવાળો બનાવીને મોકલવામાં નથી આવ્યો, બલકે મને તો બસ દયા અને કૃપા બનાવીને મોકલવામાં આવ્યો છે." (મુસ્લિમ)

ક્ષમા

ઈશદૂત (સલ્વ.) તમામ લોકોમાં સૌથી વધારે ક્ષમાશીલ અને સૌથી વધારે દયાળુ હતા. કોઈ વ્યક્તિ તેમની નિંદા કરતો તો તેને પણ તેઓ માફ કરી દેતાં, અને પરિણામે નિષ્ક્રમ થી નિષ્ક્રમ માણસ પણ એકદમ શાંત થઈ જતો. તેઓ અત્યંત સૌમ્ય હતા, અને વિશેષ રૂપે જ્યારે તેમના હાથમાં બધું જ હોય અને વેર વાળવાની સત્તા હોય તો પણ તેઓ માફ કરી દેતાં!

મુહમ્મદ (સલ્વ.) સૌના માટે ક્ષમાશીલ હતા અને ભલે ને તેમના વિરોધમાં કોઈકે ગમે તેટલો ગંભીર ગુનો કે હુમલો કર્યો હોય, પણ એવું ક્યારેય નથી બન્યું કે તેમણે તેને માફી ન આપી હોય! તેઓ ક્ષમા અને દયાના ઉત્કૃષ્ટ ઉદાહરણ હતા, જેમકે કુર્આનમાં ફરમાવ્યું છે: "ક્ષમા અને દયાની રીત અપનાવો (હે મુહમ્મદ!), ભલાઈની શિખ આપતા રહો અને અજ્ઞાનીઓની ઉપેક્ષા કરો." (કુર્આન, ૭:૧૯૯)

સમાનતા

“વાસ્તવમાં ઈશ્વરની નજરમાં તમારામાં સૌથી વધુ પ્રતિષ્ઠિત એ છે, જે તમારામાં સૌથી વધારે સંયમી અને ઈશભય રાખનારો છે.” (કુર્આન, ૪૬:૧૩)

આરબને બિનઆરબ પર અને કોઈ બિનઆરબને આરબ પર શ્રેષ્ઠતા પ્રાપ્ત નથી, સિવાય કે સંયમ અને ઈશભયના." (અંતિમ પ્રવચન-હજજતુલ વિદાઅ)

"મહાન ઈશ્વર તમારા ચહેરાઓ અને તમારા ધનને નથી જોતો, બલકે તેની નજર તમારા હૃદયો અને તમારા કાર્યો પર હોય છે." (મુસ્લિમ)

આવો જ એક પ્રસંગ છે: એક વખતે ઈશદૂત (સલ્વ.)ના એક સાથીએ પોતાના બીજા સાથીને અપમાનજનક શબ્દોમાં કહ્યું, "હે કાળી સ્ત્રીના પુત્ર!" આ સાંભળીને ઈશદૂત

“તેમને માફ કરી દેવા જોઈએ અને તેમનાથી દરગુજર કરવી જોઈએ. શું તમે નથી ઇચ્છતા કે અલ્લાહ (ઈશ્વર) તમને માફ કરે? ઈશ્વર અત્યંત ક્ષમાશીલ અને દયાળુ છે.” (કુર્આન, ૨૪:૨૨)

(સલ્વ.) ગુસ્સે થઈ ગયા અને કહ્યું, "તમે તેની નિંદા એટલા માટે કરો છો કે તેની માતાની ચામડી કાળી છે? તમારામાં હજુ પણ ઈસ્લામ પહેલાંના અજ્ઞાનતાકાળની નિશાનીઓ મોજૂદ છે."

સહિષ્ણુતા

“સલ્વમો અને દુષ્કર્મો સમાન નથી. તમે ખરાબ આચરણની બૂરાઈને સારામાં સારા આચરણથી દૂર કરો. પછી તમે શું બોલો કે એ જ વ્યક્તિ, જેનું તમારા અને તેના વચ્ચે વેર પડેલું હતું, જાણે કોઈ ઘનિષ્ટ મિત્ર છે.” (કુર્આન, ૪૧:૩૪)

"જો લોકો ભલાઈ કરે તો તમારા ઉપર અનિવાર્ય છે કે તમે પણ ભલાઈ કરો અને જો તેઓ બૂરાઈ કરે તો તમે અત્યાચાર ન કરો." (તિરમિઝી) જે તમારા સાથે બૂરાઈ કરે તમે તેના સાથે ખરાબ આચરણ ન કરો, બલકે તમારે તેમના સાથે માફી અને દરગુજરનું વર્તન કરવું જોઈએ. અંતિમ ઈશદૂત (સલ્વ.) વ્યક્તિગત હુમલાઓ અને

નિંદાઓની પ્રતિક્રિયા આ પ્રમાણે આપતા હતા.

ઈસ્લામી ઇતિહાસમાં એવા ઘણાં દાખલાઓ મળી આવે છે કે જ્યાં પયગંબર (સલ્વ.)ને પોતાની સાથે જેણે ખરાબ કર્યું હોય તેના સામે બદલો લેવાની તક મળી હોય, પણ તેઓ એવું કરવાથી દૂર રહ્યા હોય અને તેને માફ કરી દીધો હોય.

આપત્તિ અને મુશ્કેલી વખતે પણ તેમણે ધીરજ રાખવાની શિખામણ આપી: "પહેલવાન અને બળવાન એ નથી જે લોકોને (કુસ્તીમાં) પછાડી દે, બલકે બળવાન અને પહેલવાન તો વાસ્તવમાં એ છે, જે ગુસ્સાના સમયે પોતાને કાબૂમાં રાખે." (બુખારી, મુસ્લિમ)

ધૈર્ય અને શાંતિનો અર્થ એ નથી કે હંમેશા નિષ્ક્રિય અને ઉદાસીન રહેવામાં આવે અને પોતાના ઉપર હુમલો થાય ત્યારે પણ પ્રતિરક્ષા ન કરવામાં આવે. ઈશદૂત મુહમ્મદ (સલ્વ.)એ ફરમાવ્યું: "હે લોકો! દુશ્મનથી મુઠભેડની તમત્તા ન કરો, અને ઈશ્વરથી શાંતિ અને સુકૂનની પ્રાર્થના કરો. પછી જ્યારે તેમનાથી મુઠભેડ થઈ જ જાય તો અડગ રહો." (મુસ્લિમ)

સુશીલતા અને મૃદુતા

“અલ્લાહ (ઈશ્વર) તરફથી જ મોટી કૃપા છે જેના કારણે તમે તેમના માટે કોમળ-હૃદયના રહ્યા છો, જો ક્યાંક તમે સ્વભાવે ક્રૂર અને કઠોર-હૃદયી હોત તો આ સૌ તમારા પાસેથી વિખેરાઈ જતા.” (કુર્આન, ૩:૧૫૯)

"અલ્લાહ (ઈશ્વર) તરફથી જ મોટી કૃપા છે જેના કારણે તમે તેમના માટે કોમળ-હૃદયના રહ્યા છો, જો ક્યાંક તમે સ્વભાવે ક્રૂર અને કઠોર-હૃદયી હોત તો આ સૌ તમારા પાસેથી વિખેરાઈ જતા." (કુર્આન, ૩:૧૫૯)

હઝરત અનસ (રદિ.), જેમણે પયગંબર મુહમ્મદ (સલ્વ.) સાથે ૧૦ વર્ષ વિતાવ્યા હતા, કહ્યું કે મુહમ્મદ (સલ્વ.)નું મારા સાથેનું વર્તન હંમેશા ઉદાર અને નમ્રતાભર્યું રહેતું. તેમણે પુષ્ટિ કરી કે, "ઈશ્વરના સોગંદ! આપ (સલ્વ.)એ કોઈ કામને જે મેં કર્યું તેના વિરોધે કરી એવું નથી કહ્યું કે તે આવું કેમ કર્યું? અને જેને મેં ન કર્યું તેના વિરોધે એમનથી કહ્યું કે તે આ કેમ ન કર્યું?" (મુસ્લિમ) તેઓ બધા લોકોમાં સૌથી વધારે માયાળુ હતા.

એક વખતે, ઈશદૂત (સલ્વ.)ના પવિત્ર પત્નીનું કોઈ વ્યક્તિએ અપમાન કર્યું, તેના